

СИЛАБУС КУРСУ
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ
ДЛЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Освітній ступінь: «Бакалавр»
Спеціальність: В5 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма: «Музичне мистецтво естради», «Звукорежисура», «Спів», «Інструментальне виконавство (за видами)».
Кількість кредитів: 2.
Рік навчання: 1-й
Формат дисципліни: очна/заочна
Статус: вибіркова.
Мова викладання: українська.
Керівник курсу: кандидат психологічних наук, доцент

Дідук Інна Анатоліївна

Контактна інформація: 097-658-5884, anpalich@ukr.net

ПРИЗНАЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Академічна доброчесність для молодих науковців» має міждисциплінарний характер. Вона стане необхідною базою для формування чесності, довіри, взаємної поваги й відповідальності учасників освітнього й наукового процесів, розвитку їхнього критичного мислення, дотримання етичних норм у професійній спільноті. А також сприятиме засвоєнню здобувачами вищої освіти практичних навичок, які допоможуть уникати корупції в повсякденному житті та діяти доброчесно в складних, неоднозначних життєвих ситуаціях.

Курс дисципліни, а саме модуль «Антикорупційна культура та механізми розбудови доброчесного суспільства» створено за підтримки Команди Офісу доброчесності Національного агентства з питань запобігання корупції та бере участь у проєкті «Прозорі університети».

Навчальна дисципліна «Академічна доброчесність для молодих науковців» належить до вибіркових дисциплін загальної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни є здобуття здобувачами знань і вмінь академічної культури; впровадження високого рівня професійної етики; слідування моральним цінностям та стандартам у вищій освіті.

Дисципліна спрямована на:

- формування системного уявлення про академічну культуру та доброчесність як дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти;
- усвідомлення цінності академічної доброчесності;
- усвідомлення громадянського обов'язку, нетерпимості до проявів шахрайства і корупції в академічному середовищі;
- окреслення шляхів і способів підвищення академічної культури;
- осмислення ідей доброчесності в глобальному вимірі, вписуючи їх у європейський і світовий контекст;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- набуття практичних навичок цитування наукових першоджерел, формування списку використаних джерел, перевірки наукових текстів з використанням антиплагіатних

систем;

- формування навичок самостійної роботи з джерелами в мережі Інтернет;
- виявлення аналітичних, критичних і творчих здібностей студентів;
- удосконалення наукової комунікативної компетентності;
- надати здобувачам цілісну систему знань про історію, сутність та складові корупції;
- сформуванню розуміння важливості громадянського суспільства в запобіганні та протидії корупції;
- сформуванню в студентів навчити використовувати на практиці основні інструменти залучення молоді до розбудови доброчесного суспільства.

Засвоєння навчальної дисципліни «Академічна доброчесність для молодих

науковців» формує такі професійні компетентності:

- Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність
- дискутувати і аргументувати власну позицію.
- Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння
- подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.
- Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській /менеджерській/ лекторській практичній діяльності.

Навички soft skills:

- навички самоорганізації.
- здатність оволодівати сучасною інформацією.
- презентаційні навички.
- демонстрація критичного мислення.
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Обов'язковою умовою також є вільне володіння державною мовою (усно і письмово).

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна розкривається у двох організаційних модулях «Формування академічної культури здобувача» та «Антикорупційна культура та механізми розбудови доброчесного суспільства».

Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та семінарської частин, додаткових матеріалів та практичних завдань. Зміст семінарських занять цілком корелює з лекційним матеріалом, оскільки їхня мета полягає у поглибленні вивченого матеріалу, що, дозволяє здобувачам отримувати практичні навички.

а) **лекційні заняття** мають на меті вступне ознайомлення студентів із матеріалом курсу, його теоретичною та методологічною складовою.

б) серед основних видів **практичної роботи**: написання різножанрових текстів, робота з таблицею, групові проекти, дискусії, публічні виступи.

Складовою курсу є також виконання додаткових видів роботи зі здобувачами:

в) **завдання для самостійної роботи** (наприклад, написання наукових есе, тез, конспектування, надання пропозиції щодо вдосконалення курсу).

г) **індивідуальні види робіт**.

Зараховуються виступи студентів на студентських конференціях і круглих столах, написання тез за дослідницькими інтересами.

д) **навчальні тести**.

Навчальний матеріал викладено в електронному курсі **на платформі Moodle; in Google Classroom, освітньої платформи Google Workspace for education**.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. Формування академічної культури здобувача.

- Тема 1. Сучасний вимір академічної доброчесності.
- Тема 2. Цінності академічної доброчесності.
- Тема 3. Види порушень академічної доброчесності.
- Тема 4. Чужого не цурайтесь, але цитуйте: плагіат та академічна культура.
- Тема 5. Інформаційно-цифрова грамотність. Робота з науковою літературою.
- Тема 6-7. Цифрові інструменти Google для здобувачів освіти та науковців.
- Тема 8. Штучний інтелект в освіті та науці: інструмент дослідника.
- Тема 9. Тайм-менеджмент та самоорганізація в академічному середовищі.

МОДУЛЬ 2. Антикорупційна культура та механізми розбудови доброчесного суспільства.

- Тема 10. Корупція на атоми: феномен корупції від історії до сьогодення.
- Тема 11. Наслідки корупції та підходи до боротьби з нею.
- Тема 12-13. Корупція та держава.
- Тема 14-15. Спільними зусиллями: як активні громадяни борються з корупцією?

Контрольний модуль.

Тематичний план семінарських занять:

№	Тема
1	Етика взаємодії з генеративними моделями
2	Громадянська ідентичність та відповідальність: фундамент доброчесного суспільства

Теми самостійних робіт:

1. Академічна культура та доброчесність як соціальний капітал сучасного закладу вищої освіти.
2. Історія розвитку академічної доброчесності.
3. Бухарестська декларація етичних принципів вищої освіти у Європі.
4. Етичні стандарти вищої освіти.
5. Кодекси честі: історія та практики впровадження.
6. Конфлікти в площині «студент - група»: причини, шляхи нейтралізації, запобігання виникненню конфліктних ситуацій.
7. Конфлікти в площині «студент - викладач»: причини, шляхи нейтралізації, запобігання виникненню конфліктних ситуацій.
8. Конфлікти в площині «студентська група - викладач»: причини, шляхи нейтралізації, запобігання виникненню конфліктних ситуацій.
9. Конфлікти в площині «студентська група - куратор»: причини, шляхи нейтралізації, запобігання виникненню конфліктних ситуацій.
10. Конфлікти в площині «студентська група - староста групи»: причини, шляхи нейтралізації, запобігання виникненню конфліктних ситуацій.
11. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project - SAIUP)
12. Процедура розгляду справ про порушення стандартів академічної чесності (із використанням практик американських університетів).
13. Плагіат як соціальне явище: причини виникнення, форми існування, наслідки.
14. Плагіат в освіті: походження, причини та шляхи подолання.
15. Плагіат у масовій культурі.
16. Плагіат у мистецтві.

17. Позитивне самопозиціонування як шлях до успіху в професійній діяльності.

18. Основні вимоги до якісного оформлення наукових публікацій.

Тема наукового есе:

Як цінності доброчесності визначає успішність у навчанні/науковій роботі/повсякденному житті.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Академічне середовище характеризується як дружнє, творче та відкрите до конструктивної критики.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти відвідують всі заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Починаючи з другого заняття, на кому студент був відсутній без поважних причин, він зобов'язаний його відпрацювати.

За об'єктивних причин заняття за погодженням адміністрації можуть відбуватися в онлайн-формі.

Політика щодо дедлайнів і перескладання: Роботи, які подаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Перескладання модулів відбувається із дозволу навчальної частини за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, переїзд, участь у конкурсах).

За бажанням здобувач освіти може отримати від викладача додаткове індивідуальне завдання для **покращення рейтингового** балу за модуль.

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Письмові роботи повинні виконуватися відповідно до визначених вимог та мати коректні посилання на використану інформацію. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 30%.

Політика саморозвитку: проходження безкоштовного онлайн-курсу та здобуття сертифікату дає можливість отримати до 10 балів (Медіаграмотність: практичні навички https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:CZ+MEDIA102+2018_T3/about;

Медіаграмотність у часи пандемії (курс Міністерства цифрової трансформації України створений спільно з Дитячим фондом ООН) (<https://osvita.diiia.gov.ua/courses/mediagramotnist-u-casi-pandemii>); Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів. На платформі Prometheus.

https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+AI101+2021_T2/course/

Участь у студентських конференціях, круглих столах чи освітніх/творчих проєктах дає можливість отримати до 10 балів.

Політика щодо контролю навчальних досягнень: Протягом навчання використовується система кредитно-модульного контролю. До структури модуля дисципліни входять:

- аудиторна робота здобувача (сервіси онлайн-зв'язку);
- робота в електронному курсі;
- навчальні та підсумкові комп'ютерні тестові завдання;
- виконання практичних завдань (аналіз/написання наукових текстів, робота з таблицею, словникова робота, вправи з оформлення цитат та складання списку джерел використаної інформації);
- самостійна робота здобувача;
- модульна контрольна робота.
- Протягом навчання постійно здійснюється **поточний контроль**, в кінці кожного модулю

- підсумковий (модульний контроль), у кінці передбачений - **екзамен**.

На семінарських заняттях кожен студент із кожної теми виконує індивідуальні завдання. Передбачається забезпечення здобувача методичними матеріалами та консультування викладачем.

Змістовний модуль 1										
Т.1	Т.2	Т.3	Т.4	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8	Т.9	МК	Разом
Есе	У.о.	С.р.	Т	У.о	Т	семінар	С.р.	Т	Т	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50

Змістовний модуль 2					
Т.10	Т.11	Т.12-13	Т.14-15	МК	Разом
Т	У.о.	С.р.	С.р.	Т	
5	5	10	5	5	30

Т (тест) Семінар Есе

У.о. (усне опитування) С.р. (самостійна робота) МК (модульний контроль)

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Самостійна робота	2	10	2	10
Семінарське заняття	1	5	-	-
Усне опитування	2	10	1	5
Тестування	3	15	2	10
Есе	1	5	-	-
Модульний контроль	1	5	1	5
Разом		50		30
Залік	1	-	-	20
Разом				100

Мінімальний і максимальний рівень оцінювання щодо отримання «атестації» за навчальною дисципліною складає 60 і 100 балів. Під час дистанційного навчання екзамен проводиться у формі тестування на електронному курсі Moodle, Google-Meet in Google Classroom, освітньої платформи Google Workspace for education.

Оцінювання якості знань студентів здійснюється за такими критеріями:

- систематичність та активність роботи здобувача;
- виконанням модульних завдань;
- рівень засвоєння знань програмового матеріалу.

Шкала оцінювання:

Оцінка за ECTS	Оцінка за п'ятибальною шкалою	Характеристика оцінки
A (90-100)	5	Відмінно - здобувач вищої освіти вільно і творчо володіє навчальним матеріалом, визначеним програмою, послуговується науковою термінологією, Також демонструє володіння додатковою інформацією. Був присутній на лекціях, має конспект лекцій та виконав 100% обсяг практичної та самостійної роботи, тестові завдання. Вміє використовувати різноманітні джерела знань, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки. Вміє вести діалог та має діалектичне мислення. Доводить власну світоглядну позицію. Брав участь у конференціях, семінарах, пройшов онлайн-курси.
B (82-89)	4	Дуже добре - здобувач вищої освіти демонструє теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 80% запитань. Був присутній на лекціях, має конспект лекцій та демонструє знання лекційного матеріалу, виконанні завдання семінарських занять та тести. Вміє робити узагальнення і висновки. Брав участь у конференціях, семінарах, онлайн-курсах.
C (74-81)	4	Добре - коли здобувач вищої освіти достатньо повно володіє знаннями матеріалу, послуговується науковою термінологією, але допускає незначні помилки у формуванні термінів та категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях, має конспект лекцій, виконані тестові та практичні завдання. Брав участь у семінарах та онлайн-курсах.
D (64-73)	3	Задовільно - коли здобувач вищої освіти дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту та виконання тестових завдань, участь у семінарах та підготовка практичних завдань.
E (60-63)	3	Достатньо - коли здобувач вищої освіти відтворює певну частину навчального матеріалу, висвітлюючи його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, дає недостатньо обґрунтовані відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, При цьому враховується наявність конспекту та виконання тестових завдань, участь у семінарах.
FX (35-59)	2	Незадовільно з можливістю повторного складання - коли здобувач вищої освіти дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, фрагментарні, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки. Має неповний конспект лекцій. Практичні та тестові завдання невиконано.

F (1-34)	-	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивченням дисципліни виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних завдань, незнання основних понять.
----------	---	---

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота здобувача, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота здобувача, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.

Критерії оцінювання дослідження у формі письмових робіт (індивідуальна робота)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та методів дослідження	0,5
2.	Складання плану	0,5

3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	1,5
4.	Дотримання правил написання наукових Текстів	1
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	1
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	0,5
Разом		5

Критерії оцінювання есе:

Оцінка в балах	Критерії оцінювання
5	Повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування
4	Робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження
3	Робота не повна, є суттєві неточності, пов'язані з використанням методології дослідження
2	Робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків
1	Короткий поверхневий виклад матеріалу

Рекомендовані джерела інформації:

Основні джерела

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016.
2. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Перекладено за виданням «The Fundamental Values of Academic Integrity», видання друге. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Тедді Фішман. Університет Клемсон. 1999. URL: [https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch .pdf](https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch.pdf)
3. Шкіцька І. Ю. Основи академічної доброчесності: практикум : навч.-метод. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Шкіцька Ірина Юріївна. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 64 с. URL:: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/31709>
4. Шліхта Н., Шліхта І. Виховуємо академічну доброчесність в школі: методичні вказівки для вчителів. К., 2019. 82 с. URL: <http://bit.ly/2nlHBmA>
5. Універсальний навчальний посібник з академічної доброчесності для вчителів / укл. О.С. Ройбу; за заг. ред. О.О. Гужви. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 32 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1X3UDTp1nb3K0ou2AiltLJVPWLHWS0VWB/view?usp=sharing>
6. Довідник з академічної доброчесності / уклад.: В. Г. Гур'янова, Л.Т. Ониксимова, Н.В. Поберій; за заг. ред. Т.О. Маринич. Суми: Сумський держ. ун-т, 2018. 24 с. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/71531>
7. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. 124 с.
8. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти : навч.посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 80 с.

9. Методичні матеріали НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції).

8.3. Додаткові джерела:

1. Андрущенко В. Академічна недоброчесність як виклик інтелектуальній спроможності нації. *Голос України*. 2018. № 132 (20 липня). С. 10. Бакіров В. С. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Основні результати дослідження за проектом № 49169. URL: <http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2015-07-17/2015.pdf>
2. Черненко Н. А. Концепт доброчесність як універсальна домінанта культури: до питання вербалізації. *Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць*. Київ: ВПЦ «Київський університет». 2014. Вип. 47. Частина 2. С. 510-517.
3. Сазик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>
4. Онищенко О. Чому студенти списують. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/chomu-studenti-spisuyut-315210.html>
5. Сторінки Євгена Ніколаєва. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень. URL: <https://www.skeptic.in.ua/bulletin/>
6. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України / МОН України, Інститут освітньої аналітики. Київ, 2016. С. 22–28. URL: <https://iq.vntu.edu.ua/repository/card.php?lang=en&id=592>
7. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015 / Нац. стандарт України. Вид. офіц. Введ. з 01.07.2016. Київ: УкрНДНЦ, 2016. 16 с.
8. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах : методичні рекомендації / автори-укладачі: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй ; Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» ; Українська бібліотечна асоціація. Київ : УБА, 2016. 117 с.
9. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії ; Видавництво «Наш Формат», 2019. 608 с.
10. Аріелі Ден Чесно про (не)чесність. Видавництво Старого Лева, 2019. 288 с.
11. Лі Куан Ю Із третього світу в перший. Історія Сингапуру: 1965-2000. Видавництво «Stone Publishing», 2018. 760 с.

8.3. Інформаційні ресурси:

- Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
- Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. URL : <https://cutt.ly/a2jH2aT>
- Методична інструкція щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень. URL : <https://cutt.ly/U2jJW2>
- Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) - Американські Ради. URL : <https://saiup.org.ua/pro-proekt/>
- Збірники наукових есе учасників стажування на тему «Академічна доброчесність: виклики сучасності» <https://www.iiasc.org/academichna-dobrochestnist/>
- Український інститут інтелектуальної власності. Електронні дані. Київ : УІПВ, 2017. URL : <http://www.uipv.org>.
- Український правопис. Інститут мовознавства ім.О.О.Потебні. Електронна версія офіційного видання. Київ, 2019. URL : <https://cutt.ly/A2gNVuk>

Онлайн-курси:

- Медіаграмотність: практичні навички. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:CZ+MEDIA102+2018_T3/about
- Медіаграмотність у часи пандемії (курс Міністерства цифрової трансформації України створений спільно з Дитячим фондом ООН). URL : <https://osvita.diiia.gov.ua/courses/mediagramotnist-u-casi-pandemii>
- Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів. На платформі Prometheus. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+AI101+2021_T2/course/
- Оцінювання без знецінювання. Курс про сучасні практики оцінювання у середній школі. URL : <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/410>